

УДК 331.1

А. В. Холодницька, канд. екон. наук

А. О. Недей, студентка

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ВПЛИВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

А. В. Холодницкая, канд. экон. наук

А. О. Недей, студентка

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

ВЛИЯНИЕ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ ТРУДА НА ФИНАНСОВЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Alla Kholodnytska, PhD in Economics

Alona Nediei, student

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

PRODUCTIVITY IMPACT ON THE FINANCIAL RESULTS OF THE FOOD INDUSTRY

Досліджено й проаналізовано продуктивність праці, її вплив на фінансові результати підприємств харчової промисловості.

Ключові слова: продуктивність праці, харчова промисловість, інтенсивність праці, стан промисловості, проблеми.

Исследована и проанализирована производительность труда, ее влияние на финансовые результаты предприятий пищевой промышленности.

Ключевые слова: производительность труда, пищевая промышленность, интенсивность труда, состояние промышленности, проблемы.

The article explored and analyzed productivity, its impact on the financial results of the food industry.

Key words: productivity, food industry, labor intensity, state industry, problems.

Актуальність теми дослідження. Харчова промисловість України є однією з пріоритетних галузей, оскільки вона забезпечує населення якісними, екологічно чистими продуктами харчування, що є запорукою підтримання і збереження здоров'я населення. Процеси інтеграції і глобалізації поставили перед економікою країни завдання – забезпечити високий рівень конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості.

За умови поетапного переходу на інноваційну модель розвитку і швидкого застосування сучасних технологій виробництва продуктів харчування, ця галузь буде відповідати світовим стандартам, що призведе до підвищення продуктивності праці підприємств, зростання їх товарообороту і чистого прибутку. Тому питання зростання ефективності функціонування підприємств харчової промисловості, покращення рівня якості та конкурентоспроможності продуктів харчування, виявлення загроз і можливостей покращення стану галузі є особливо актуальним.

Постановка проблеми. Будь-яке підприємство досягає певного рівня продуктивності праці, який під дією різноманітних чинників може як зростати, так і спадати. При цьому значення набуває знаходження напрямів її підвищення як безумовної вимоги прогресу і розвитку виробництва, забезпеченням стабільного і потужного економічного зростання підприємств харчової промисловості та ефективності використання трудових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми продуктивності праці представлені у працях багатьох науковців: О. І. Іляш, С. С. Гринкевич, О. С. Іванілов, О. І. Шаманська, О. О. Чернушкіна, О. А. Грішнова та ін. Але невирішеними залишаються питання виявлення резервів зростання продуктивності праці у харчовій промисловості, оскільки її розвиток залежить від політичної, економічної ситуації у країні, що передбачає зміну впливу факторів продуктивності праці при виробництві продуктів харчування.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення продуктивності праці, її впливу на фінансові результати діяльності підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, продуктивність праці є узагальнюючим показником, що оцінює результат праці, отриманий на одиницю витрат, пов'язаних з використанням трудових ресурсів підприємства.

Серед ключових факторів, що впливають на продуктивність праці на підприємстві, виділяють рівень екстенсивного використання праці, інтенсивність праці та техніко-технологічний стан виробництва.

Рівень екстенсивного використання праці показує ступінь її продуктивного використання та тривалість протягом робочого дня при незмінності інших характеристик. Чим повніше використовується робочий час, менше простоїв та інших втрат робочого часу, триваліший робочий день, тим вищий рівень екстенсивного використання праці і, відповідно, продуктивності праці. Однак зростання продуктивності праці за рахунок екстенсивних характеристик має чіткі межі: законодавчо встановлену тривалість робочого дня і робочого тижня. Якщо протягом законодавчо встановленої тривалості робочого часу останній цілком витрачається на продуктивну працю, то це і є верхня межа рівня екстенсивного використання праці.

Інтенсивність праці характеризує ступінь її напруженості і визначається кількістю фізичної та розумової енергії людини, витраченої за одиницю часу. Підвищення інтенсивності праці також має свої межі, а саме: фізіологічні та психічні можливості людського організму. Нормальна інтенсивність праці означає таку витрату життєвої енергії людини протягом робочого часу, яку можна повністю поновити до початку наступного робочого дня при реально доступній для цієї людини якості харчування, медичного обслуговування, використання вільного часу тощо [1, с. 238–239].

Отже, рівень екстенсивного використання праці та інтенсивність праці – це важливі фактори зростання продуктивності праці, які, однак, мають чіткі обмеження, тобто не можуть використовуватися безкінечно.

Джерелом зростання продуктивності праці, яке не має меж, є техніко-технологічне вдосконалення виробництва. У розвинених країнах рівень екстенсивного використання праці зменшився більше ніж удвічі, інтенсивність праці не зростала, а продуктивність збільшилася в кілька разів, що сприяло значному зростанню добробуту і рівню споживання товарів та послуг всіма верствами працюючого населення. Тобто саме за рахунок науково-технічного прогресу продуктивність праці зростає так швидко, що дає можливість виробляти все більше споживчих благ меншою кількістю праці [1, с. 238–239].

Станом на 2015 р. частка харчової промисловості в обсязі експорту продукції АПК становила 47 %. У 2014 році галузь знову нарощує обсяги промислової продукції – індекс промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів становив 102,5 %.

Починаючи з 2012 року харчова промисловість вийшла на перше місце за обсягами реалізованої промислової продукції серед всіх галузей промисловості України. В 2012 році було реалізовано продукції на суму 245,9 млрд грн, у 2013 році – 253,4 млрд грн. У 2014 році реалізовано продукції на суму 254,5 млрд грн, що становить 21,3 % у загальному обсязі реалізованої промислової продукції в Україні.

У харчовій промисловості України створені сприятливі умови для іноземних інвестицій, обсяги яких за останні 5 років зросли майже вдвічі. На розвиток галузі залучено майже 3 млрд доларів США іноземних інвестицій, що становить 18,4 % від обсягу прямих іноземних інвестицій у промисловість країни та майже 6 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України. Станом на 2014 р. додатковим фактором позитивної динаміки галузі була лібералізація доступу товарів на ринки ЄС, що сприяло розвитку виробництва м'ясної, молочної та овочевої продукції [4].

Стан ресурсного потенціалу підприємств харчової промисловості зумовлений багатьма чинниками.

До першої групи чинників слід віднести, насамперед, «надважку» виробничу структуру економіки України. Це призвело до неефективного використання виробничих ресурсів та інвестицій. У результаті чого вітчизняна харчова промисловість характеризується надмірно високими рівнями працємисткості та низьким рівнем техніко-технологічного розвитку.

Другу групу чинників, які ще більшою мірою загострили ситуацію з ресурсозабезпеченням, відтворенням та оновленням ресурсного потенціалу харчової промисловості, становлять:

- недоліки в макроекономічній, зокрема, у фінансово-кредитній, ціновій, податковій, митній, інвестиційній, науково-технологічній та екологічній політиці щодо розвитку агропромислового виробництва, його перебудови;

- відсутність чіткої довгострокової політики щодо форм та методів державного управління АПК та ефективної підтримки аграрних та агропромислових товаровиробників за рахунок централізованого пільгового кредитування та інвестування їх діяльності, в тому числі експортно-спрямованої [3].

Стан продуктивності праці на підприємствах харчової промисловості України відображено у таблиці.

Таблиця

Продуктивність праці у харчовій промисловості в Україні

Показник	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Облікова кількість штатних працівників, тис. осіб	387	378	373	347,5	315,7
Обсяг реалізованої продукції, млн грн	187 522,0	216 454,0	245 869,7	253 439,0	254 991,7
Продуктивність праці грн./особу	484, 55	572, 63	659, 17	729, 32	807,7

Джерело: розрахунки за даними Держкомстату України [2].

Як видно з таблиці, за період 2010–2014 рр. продуктивність праці по Україні має тенденцію до зростання, що є позитивним фактором. У 2014 р. цей показник становив 807,7 грн/особу, що на 66,69 % більше, ніж у 2010 р. Це відбулося за рахунок збільшення обсягу реалізованої продукції, хоча облікова кількість штатних працівників підприємств харчової промисловості знижується за цей період і у 2014 р. становить 315,7 тис. осіб, що на 18,42 % менше, ніж у 2010 р.

У переважній більшості підприємств харчової промисловості не вистачає коштів для відновлення та заміни основних засобів, що призвело до того, що прискореними темпами їх зношення. Істотне погіршення стану матеріально-технічної бази підприємств харчової промисловості є наслідком падіння обсягів інвестицій в основний капітал, яке у свою чергу зумовлене зниженням платоспроможності підприємств, збитковістю або низькою ефективністю господарювання. Все це стало причиною значного падіння рівня фондозабезпеченості технічної озброєності праці у харчовій промисловості.

Власних коштів недостатньо для підтримання економічного розвитку та стійкості діяльності підприємств харчової промисловості. Внаслідок цього, необхідно залучити інші джерела фінансування, такі як інвестиції. Підвищення ефективності вкладення капіталу в підприємства харчової промисловості пов'язане з потребою зміцнення матеріально-технічної бази, що дасть можливість виробляти продукцію високої якості [5].

Причинами низького рівня продуктивності праці на підприємствах харчової промисловості є також зношеність, використання зношеної техніки і застарілих технологій. Стара техніка вимагає заміни відповідно до терміну експлуатації, оскільки не забезпечує високу якість продукції. Стан харчової промисловості змінюються повільно, інвестиції на технічне переозброєння підприємств виділяються в обмежених обсягах. Це впливає на зростання продуктивності праці, яка залежить від обсягів та темпів переоснащення активної частини основних виробничих засобів. Тому потрібно створити програми сприяння держави, насамперед, підприємствам саме цієї галузі як промисловості як рушійної сили економіки країни.

Висновок. Від розвитку харчової промисловості залежить рівень життя і добробуту населення, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків, і взагалі стан економіки. Основою для ефективного розвитку підприємств цієї галузі є сировинна база, потреби населення у різноманітних продуктах, науково-технічний прогрес, рівень споживання готової продукції тощо. Для підвищення продуктивності праці на підприємствах харчової промисловості доцільно здійснити такі заходи:

1. Скоротити витрати на перероблення сировини, підвищення якості сировинної бази, нарощувати конкурентоспроможність готової продукції завдяки використанню сучасних технологій харчової галузі.

2. Зменшувати енергоємність виробництва, покращувати умови праці.

3. Забезпечувати галузь висококваліфікованим персоналом, удосконалити стимулювання праці, збільшувати ефективність використання фонду робочого часу.

4. Скорочувати втрати робочого часу за рахунок поліпшення організації виробництва.

5. залучувати іноземні інвестиції для покращення діяльності підприємств.

Такі заходи забезпечать підприємствам харчової промисловості можливості зростання обсягів товарообороту продуктів харчування, зниження рівня витрат, ефективності використання ресурсів, підвищення рентабельності господарської діяльності, що приведе до зростання доходів персоналу, займання лідерських позицій підприємств як на вітчизняному, так і на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.

2. Статистичні матеріали Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Шаманська О. І. Основні проблеми розвитку харчової промисловості України / О. І. Шаманська // Економіка сільського господарства. – 2010. – № 9. – С. 49–53.

4. Підсумки роботи харчової промисловості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/>.

5. Ляш О. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навчальний посібник / О. І. Ляш, С. С. Гринкевич. – К. : Ліра-К, 2010. – 476 с.

6. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник / О. А. Грішнова. – 4-те вид., оновлене. – К. : Знання, 2009. – 390 с.

7. Чернушкіна О. О. Продуктивність праці: тенденції та перспективи розвитку / О. О. Чернушкіна // Економічний форум. – 2013. – № 4. – С. 147–151.